

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

12 Şubat 2017

- 2 ALATAS, Ismail Fajrie. Pilgrimage and network formation in two contemporary Bā 'Alawī *hawl* in central Java. *Journal of Islamic Studies*, 25 iii (2014) pp. 298-324. Examines the Bā 'Alawī -group of Hadramī diaspora acknowledged as the descendants of the Prophet- in post-colonial Indonesia.

Ba - Alawi
020006

-Haddad Al-Husaynī Alawī
-Ba Alawī

172. Sous cette entrée, nous regroupons trois ouvrages pour lesquels nous n'avons fait que des recherches limitées: 1. M. KHARID [M. b. 'A. b. Alawī (Kharid) b. M. b. 'Ar. b. M. b. al-Shaykh 'Al. (Bā 'Alawī) b. 'Alawī b. al-Ustādh al-A'zam M. b. 'A. b. 'Alawī (la notice d'introd. ajoute: ainsi de suite, jusqu'à la fin de la généalogie connue) al-Ḥusaynī al-Tarīmī], *al-Wesā'il al-shāfi'a fī l-adhkār al-nāfi'a wa l-awrād al-jāmi'a wa l-thimār al-yāni'a wa l-hujub al-harīqa al-māni'a 'an al-nabī fī l-adhkār wa l-ad'iya li-l-ashbāb al-wāqi'a*, 535 p. — 2. 'Al. b. 'Alawī b. M. al-Haddād al-'Alawī al-Ḥusaynī al-Haḍarī al-Tarīmī, *K. al-Durr al-manzūm li-dhawī l-uqūl wa l-suhūm*, 345 p. — 3. M. b. 'A. b. 'Alawī Kharid Bā 'Alawī al-Ḥusaynī al-Tarīmī, *Għurar al-babā' al-dawī wa durar al-jamāl al-badi'* *al-babī fī dhikr al-a'imma al-amjād*, 607 + 14 p. Pour les trois: Le Caire, droits réservés aux descendants de l'auteur, Maṭābi' al-Miṣrī l-hadīth, 1985; 17x24 cm.

Nous avons, pour chacun des ouvrages, reproduit les noms des auteurs tels qu'ils figurent sur la p. de titre. 1. et 3. nous semblent être du même auteur qui a une notice en Kahh, XI, 29, s. n.: M. Kharid: M. b. 'A. b. 'Alawī b. M. Bā 'Alawī Jamāl al-Dīn, m. 960/1553, avec réf.; cf. O. Löfgren, «Bā 'Alawī», *EI*, I, 852, n° 10, où ces ouvrages sont mentionnés. C'était un *faqīh* du Hadramawt, né à Tarīm. On sait que Tarīm était l'une des villes les plus importantes du Hadramawt (*v. EI*, IV, 707-08; *A Handbook of Arabia*, I, Londres, Admiralty War Staff, Intelligence Division — I. D. 1128, pour notre exemplaire —, 1916, 235-36). Il vécut aussi à Shihr (*v. Mu'jam al-buldān*, III, 27-28), à Aden et à Zabīd, fit le pèlerinage et mourut à Terīm. Selon l'introd. de 3., il eut comme maîtres: les Shaykhs 'A. b. a. Bakr, 'Ar. b. 'A., a. Bakr al-'Aydarūsī al-'Adānī (il s'agit probablement de a. Bakr b. 'Al. Bā 'Alawī al-Tarīmī al-'Adānī al-Shādhili, m. 914/1508, *v. Kahh*, IV, 65), M. b. 'Ar., al-Ḥus. b. 'Al. b. a. Bakr al-'Aydarūsī, Yāḥyā al-'Āmirī (probablement al-Ḥaraḍī, m. 893/1488, *v. Kahh*, XIII, 187), Ibn Ḥajar al-Haythamī al-Makkī, bien connu.

2. est la reproduction d'un ms. Dans sa présentation de ce *Dīwān*, 'Aq. al-Jilānī b. Sālim al-Kharid déclare que nombreux sont ceux qui ont écrit sur «al-Imām al-Haddād», mais qu'aucun n'est parvenu à embrasser toute sa science «et les mystères de sa personnalité!». Pourtant cette page au style ampoulé, mais peu *fasīḥ*, ne nous est d'aucun secours. Il s'agit de 'Al. al-Haddād al-Tarīmī, m. 1132/1720, *v. Kahh*, VI, 85; *Gal S II*, 388, qui signale que l'ouvrage a été imprimé au Caire en 1302/1884, ou mieux Sarkis, 189: Le Caire, Maṭba'at 'Abd al-Razzāq, 1302, 172 p.; Bombay, 1302, 217 p., avec un introd.; Sarkis signale, de plus, que l'A. était *shāfi'i*te.

3. (signalé par Kahh), est un ouvrage dans lequel on trouve surtout des notices biographiques sur les savants des Banū Jadīd, Baṣrī (il y a une localité du Hadramawt qui s'appelle Baṣra, y a-t-il un rapport entre les deux v. *A Handbook of Arabia*, II, 295), 'Alawī, etc. Tarīm est la localité de: «al-sāda al-ashrāf Al Bā 'Alawī al-Ḥusayniyyūn».

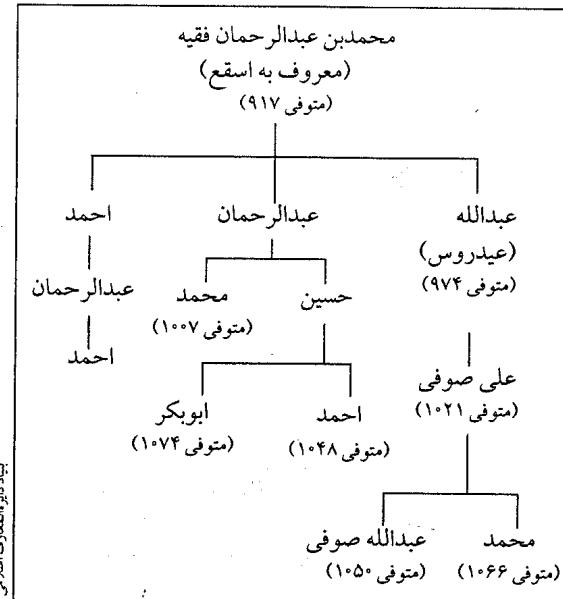
3.494-495

تکمله. شماری از دانشمندان منسوب به این خاندان در قرن دوازدهم و سیزدهم، عبارت اند از: عبدالله بن احمد بلفیقیه باعلوی (متوفی ۱۱۱۰) صوفی یعنی، نویسندهٔ *وصلة السالكين بوصول البيعة واللترين* (كتابی، ج ۲، ص ۱۱۲۹؛ کحاله، ج ۶، ص ۱۱۲۹-۲۲-۲۱)؛ عبدالله بن احمد بلفیقیه (متوفی ۱۱۱۲) محدث و نویسندهٔ *الدُّرُرُ الْبَهِيَّةُ فِي الْمُسْلِسَلَاتِ النَّبُوَّيَّةِ* (كتابی، ج ۱، ص ۴۱۵؛ کحاله، ج ۶، ص ۱۱۶۲ یا ۱۱۶۳)؛ عبدالله بن عبدالله بلفیقیه علوی (متوفی ۱۴۸) رفع الآثار عن مفاتیح الانوار (كتابی، ج ۱، ص ۴۴۶؛ کحاله، ج ۵، ص ۱۴۸)؛ عفیف الدین عبدالله بن حسین بن عبدالله باعلوی (۱۱۹۸-۱۲۶۶) از فقهاء و ادبای علوی بنی فقیه. در ترمیم عبارت اند از: الفتاوی الفقهیه؛ فتح العلیم فی بیان مسائل التولیة و التحکیم؛ قوت الالباب من مجانی جنات الآداب؛ عقود الجمام (دیوان شعر)؛ *بُذْلُ التَّحْلِةِ فِي تَسْهِيلِ سَلْسَلَةِ الْوَصْلَةِ إِلَى سَادِتَنَا أَهْلَ الْقَبْلَةِ؛ شَفَاءُ الْفَوَادِ بِإِضَاحِ الْأَسْنَادِ* (كتابی، ج ۱، ص ۲۴۷، ج ۲، ص ۱۰۹۳؛ کحاله، ج ۶، ص ۴۶؛ زرکلی، ج ۴، ص ۸۱-۸۰).

منابع: خیرالدین زرکلی، الاعلام، بیروت ۱۹۸۶؛ محمدعبدالحق بن عبدالکبیر کتابی، فهرس الفهارس و الائبات، چاپ احسان عباس، بیروت ۱۴۰۲/۱۹۸۲؛ عمر رضا کحاله، معجم المؤلفین، دمشق ۱۹۷۵-۱۹۶۱، چاپ افست بیروت [بی‌ن].

/ محمدهانی ملازاده /

بلفیقی (بلفیقی)، ابوالبرکات، محمدبن ابراهیم سُلَمی، فقیه مالکی، قاضی و از مشاهیر حدیث و ادب و تصوّف اندلس در قرن هشتم هجری. وی، که به ابن الحاج نیز شهرت دارد، در ۶۸۰ در خاندانی پرسابقه در علم و دیانت، در بلفیق^۱، از توابع المریہ^۲ اندلس، متولد شد (ابن جزری، ج ۲، ص ۲۲۵؛ ابن خطیب، ۱۳۹۷-۱۳۹۳، ج ۲، ص ۱۴۴؛ ابن فرحون، ج ۲، ص ۲۶۹). نسل او را به حارثه بن عباس بن میردادس، صحابی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم از قبیله بنی سلیم، نسبت می‌دهند (فرروخ، ج ۶، ص ۴۹۸؛ ابن قاضی، ۱۹۷۳، ج ۱، ص ۲۹۲؛ ابن فرحون، همانجا؛ مقری، ۱۹۴۲-۱۹۳۹، ج ۱، ص ۴۱). جد او ابراهیم، در اندلس و مغرب مشهور به ابن الحاج، از اولیا و مشایخ صوفیه و صاحب کرامت و قیرش زیارتگاه مردم بود (مقری، ۱۳۸۸، ج ۵، ص ۴۷۱، ۴۷۴؛ ابن خطیب، ۱۳۹۷-۱۳۹۳، ج ۲، ص ۱۴۳؛ مراکشی، ج ۳، ص ۳۲۵-۳۲۶؛ زیرت، ص ۳۸۳، ۳۸۵).

نسب نامه سادات بلفیقی

علمی سرشناس شد. بعدها به مکه رفت و چهارده سال بعد در ۹۷۴ در آنجا درگذشت. پسرش علی صوفی بود و در ۱۰۲۱ در مکه وفات یافت. دو پسر علی، یکی محمد بود که در مکه ثروتمند شد و به شهرت رسید و در آن شهر در ۱۰۶۶ درگذشت؛ دیگری عبدالله که صوفی بود و در ۱۰۵۰ در مکه از دنیا رفت.

از عبد الرحمن، پسرش محمد (متوفی ۱۰۰۷) و دو نوه او را از پشت پسری به نام حسین می‌شناسیم که یکی موسوم به احمدبن حسین بن عبد الرحمن (متوفی ۱۰۴۸) بود که دو بار قاضی ترمیم شد و به اتفاق حسین بن محمد بافقیه در اختلافات میان افراد خاندان متنفذ عینروس^{*} درگیر شد؛ دیگری، ابوبکرین حسین بن عبد الرحمن نام داشت که به هند سفر کرد و در بیجاپور سکونت گزید و تا زمان وفاتش در ۱۰۷۴ از حمایت محمود عادلشاه، حاکم آن دیار، برخوردار بود.

از اولاد احمد، نوه‌ای موسوم به احمدبن عبد الرحمن بن احمد را می‌شناسیم که در ترمیم متولد شد؛ در آنجا تحصیل علم کرد. و سپس معلم و فقیه شد. وی از معاصران و دوستان شیعی، مؤلف آلمشروع الزوی، بود.

منابع:

R. B. Serjeant, "Historians and historiography of Hadramawt", *BSOAS*, XXV (1962); idem, *The Sayyids of Hadramawt*, London 1957, 14, 19, 25.

/ غول (د. اسلام) /

انتشار دهنده (نک: نفیسی، ۱۷۳؛ پیکولوسکایا، ۶۱۲). با اینهمه، مبلغان مذهب یعقوبی در این ناحیه فعال بودند (همانجا). یکی از این مبلغان احودمه مطران یعقوبی بود که در شهر بلد در سرزمین بیت عربیا متولد شده بود و نقش عمده‌ای در ترویج آئین مسیح در میان اهالی بیت عربیا ایفا می‌کرد (همو، ۶۱۹-۶۲۱). یکی از مراکز مهم تبلیغ در برابر سلطنت ایران، دیر جعتایی در نزدیکی تکریت بود (نک: نفیسی، همانجا؛ پیکولوسکایا، ۶۲۳). با این وصف، با توجه به کتاب اخبار فطارکه (ماری، ۵۵)، پیروان آئین نسطوری در باعریایا زیاد بوده‌اند.

با عربیا در دوران پس از اسلام به ناحیه کوچک‌تری اطلاق می‌شد و در سده ۴ق/۱م یکی از نواحی موصل به شمار می‌رفت و گستره‌آن از شرق به غرب از باعیناثا در شمال غربی موصل تا نهر سریا در یک فرسخی پایین اذرمه از توابع نصیبین و از جنوب، از نواحی سنجار تا مجاور بازدیدی در شمال امتداد داشت. مقایسه میزان محصول گندم و جو و مالیات ناحیه با عربیایا با دیگر نواحی دیار ریبعه نشان دهنده‌آن است که این ناحیه بزرگ‌تر از دیگر نواحی بوده است (نک: ابن حوقل، ۲۱۹-۲۱۷/۱). یعقوبی (د ۲۸۴-۲۸۷/۱) از موصل و با عربیایا به عنوان دو ناحیه متمایز یاد کرده است که کشتیهای تجاری میان آنجا و بغداد در رفت و آمد بوده‌اند (ص ۳۶۳).

با بر روایت ازدی در ۱۶۹ق/۷۸۵ حمزه خارجی در جزیره برصدد هادی خلیفه عباسی (حد ۱۶۹-۱۷۰ق) شورید و حمزه بن مالک خزانی عامل آن ناحیه سردار خود ابونعیم ابن موسی را به جنگ او فرستاد؛ در نبردی که در باعریایا میان آن دو روی داد، حمزه خارجی پیروز شد و کار او بالا گرفت، اما سرانجام به قتل رسید (ص ۲۵۷-۲۵۸/۱). قس: ابن اثیر، ۹۶/۶). همچنین به روایت خلیفة بن خیاط بن خانه در زمان هارون الرشید، ولید بن طریف شاری از اعراب بنی تغلب با ۳۰ تن از یاران خود در ساحل فرات قیام کرد. وی به رأس العین رفت و آنجا را به آتش کشید. سپس از نصیبین به باعریایا رفت و در تل ابو الجوزا از توابع باعریایا با بزار تغلبی جنگید و او را شکست داد. ولید بن طریف در همین سال (۱۸۰ق) به دست یزید بن مزید به قتل رسید (۷۲۱-۷۲۰/۲).

با عقوبت از محلی به نام دیر با عربیا در ساحل [غربی] دجله میان موصل و حدیشه یاد کرده که مسیحیان آن را بزرگ می‌دانستند و شمار زیادی از راهیان و کشاورزان در آنجا به سر می‌بردند. به گفته‌وی، این دیر دیواری بلند داشت که ارتفاع آن به حدود ۱۰۰ ذراع می‌رسید و درون این دیر مهمناخه‌ای بود که در آنجا از رهگذران پذیرایی می‌شد و پیرامون دیر نیز کشتزارهایی وجود داشت (۶۴۵/۲). این فضل الله نیز از بنای شگفت این دیر و قبوری که در آنجا مورداً احترام مسیحیان بود، سخن گفته است (۲۱۸/۱).

ماخذ: ابن اثیر، الكامل: ابن حوقل، محمد، صورۃ الارض، به کوشش کرامرس، لین، ۱۹۳۸م؛ ابن فضل الله عمری، احمد، ممالک الابصار فی ممالک الامصار، ج تمومیری، به کوشش فؤاد سزگین، فرانکفورت، ۱۹۸۸ق/۱۴۰۸م؛ ادی شیر، تاریخ کلدروانور، بیرون، ۱۹۱۳م؛ ازدی یزید، تاریخ الموصل، به کوشش علی حبیب، قاهره.

باعلوی، شهرت خاندانی بزرگ و پررنوذ از سادات، اشراف، عالمان و متصوفان عربستان جنوبی که بیشتر آنان در حضرموت، از جمله در تریم می‌زیسته‌اند.

نسبت باعلوی به سبب انتساب افراد این خاندان به جد اعلایشان علوی بن عبدالله بن احمد بوده است. بریایه آنچه در منابع آمده است، نخستین کس از این خاندان، احمد بن حسین علوی (د ۳۴۵ق/۹۵۶م)، جد علویان حضرمی که نسب وی به امام جعفر صادق (ع) می‌رسد، در خاندانی اهل علم و فضل در بصره زاده شد و سپس به یمن مهاجرت کرد (شاطری، ۱۴۲/۱، ۱۵۲). او آموزش‌های خود را بر مذهب شافعی پشت سر نهاد و با گرایش شدید به اهل بیت (ع)، به پرورش فرزندش، عبدالله در بصره پرداخت. عبدالله با آموختن علوم اولیه نقلی و عقلی به ویژه در حدیث تبحر یافت و از حفاظت زمان خود شد؛ وی در ۳۷۷ق/۹۸۷م با حضور در درس ابوطالب مکی (د ۳۸۶ق/۹۹۶م)، به تصوف گرایید. عبدالله را که در نیمه نخست سده ۴ق/۱۰۰م به همراه پدرش، احمد و دیگر اعضای خاندان، به حضرموت یمن مهاجرت کرد، می‌توان یکی از قدیم‌ترین متصوفان حضرمی به شمار آورد. وی در ۳۸۳ق در حضرموت درگذشت (همو، ۱۵۸/۱-۱۶).

خاندان باعلوی با این پیشینه، از حضرموت تا زیبد یمن، به ویژه در تریم، شبام و شحر، در قالب شاخه‌های گوناگونی از این خاندان همچون باعثداد، بافقیه (۵م)، شفاف، آل عینه‌روس، عطاس، آل شیخ ابی‌بکر، آل حبّشی، آل شهاب، الکاف و بُلْقَیْه پراکنده شدند (بکری، ۱۱۸/۱-۱۱۹). اعضای خرد و کلان این خاندان به ویژه شاخه اصلی، در یمن دارای نفوذ روحانی بسیار بودند؛ البته این گرایش و احترام فراوان مردم به ایشان، نه به سبب قدرت سیاسی و نظامی، بلکه انتساب آنها به اهل بیت، نیز تقوی و دیانتشان بوده است؛ جایگاه اجتماعی آنان تا آنجا خود می‌نماید که افراد این خاندان مجاز به انتخاب همسر از غیرعلوی نبوده‌اند (نک: همانجا).

اعضای این خاندان، عموزادگان بنی اهلل به شمار می‌روند (نک: زیبدی، ۲۲۳). علی بن محمد بن احمد جدیدی در سده عق/۱۲م با تحقیق در شجره این خاندان، سیاست افراد آن را به تأیید رساند؛ پس از

- Barakat

الباعلويين وملاقاتهم في الحرمين الشريفين، فعلى سبيل المثال لم يفت الرحالة أبا سالم العيashi أن يتصل بأحد شيوخهم بمكة أثناء حجّة سنة ١٠٦٤ هـ وهو الشيخ محمد باعلوي المتوفى سنة ١٠٧١ هـ، ولما علم بوفاته قال هذه الآيات:

مات فنـى المـجد مـن آل عـلوـى   محمد إـمام أـربـاب النـهـى
قد كان بـحـراً فـي الـعـارـف فـلا   تـرى لـه فـي الـوقـت طـرـاً مـشـبـها
وـكـان غـوث مـكـة تـارـيخـه   قـولـك قـطـب وـقـتـه مـات بـهـا
أـنـا لـلـه بـه مـا نـرـتـجـى   دـنـيـا وـأـخـرـى وـكـافـانـا مـادـهـا
وـأـورـد العـيـاشـى سـنـد شـيـخـه هـذـا، فـقـالـ: "وـأـمـا سـنـدـ
شـيـخـنا فـي طـرـيقـ الـقـوم فـقـد لـقـيـته بـمـكـة الـمـشـرـفة بـدارـه أـواـخـرـ
سـنـة أـربعـ وـسـتـينـ، وـلـقـنـى وـالـبـيـسـنـى كـوـفـيـتـه مـن لـبـاسـ رـأـسـهـ
بـيـدـهـ الـمـبـارـكـة...\" وـأـعـطـانـا سـنـدـلـ الـطـرـيقـ الـبـاعـلـويـةـ.
وـفـي سـنـة ١١٤٣ هـ تـجـدـتـ هـذـهـ الـرـوابـطـ الـرـوحـيـةـ بـيـنـ
الـبـاعـلـويـةـ وـالـمـغـارـيـةـ مـثـلـةـ فـيـ الـوزـيرـ الـإـسـحـاقـيـ الـذـيـ رـافـقـ
الـأـمـرـيـةـ خـنـاثـةـ زـوـجـ الـسـلـطـانـ مـوـلـايـ إـسـمـاعـيلـ فـيـ حـجـتهاـ،
فـقـدـ لـقـيـهـ هـوـ وـابـنـ أـخـهـ مـحـمـدـ بـنـ الـعـرـبـيـ الـمـكـنـاسـيـ بـمـكـةـ أـخـدـ
شـيـوخـ الـبـاعـلـويـنـ وـاسـمـهـ عـمـرـ الـبـارـ الـبـاعـلـويـ الـحـسـيـنـيـ وـمـنـ
خـلـالـ هـذـاـ اللـقـاءـ تـعـرـفـ الـإـسـحـاقـيـ عـلـىـ سـنـدـ الـطـرـيقـةـ
الـبـاعـلـويـةـ الـتـيـ تـتـصـلـ بـأـيـ يـعـزـىـ دـفـنـ تـاغـيـاـ بـالـأـطـلسـ
الـمـوـسـطـ عـنـ طـرـيقـ أـبـيـ مـديـنـ الـغـوـثـ.ـ وـأـخـدـ مـحـمـدـ بـنـ
الـعـرـبـيـ الـمـكـنـاسـيـ الـطـرـيقـةـ الـبـاعـلـويـةـ عـنـ الشـيـخـ عـمـرـ الـبـارـ.
وـسـجـلـ الـإـسـحـاقـيـ فـيـ الـرـحـلـةـ تـلـقـ الـبـاعـلـويـنـ بـالـشـيـخـ أـبـيـ
يـعـزـىـ وـمـحـبـتـهـ الـبـالـغـةـ فـيـ....ـ

وـأـمـاـ الـمـؤـرـخـ الـمـغـرـبـ مـحـمـدـ بـنـ الـطـيـبـ الـقـادـريـ فـقـدـ تـرـجمـ
لـشـيـوخـ مـحـمـدـ الـبـاعـلـويـ فـيـ نـشـرـ الـشـانـيـ،ـ مـعـتـمـداـ عـلـىـ رـحـلـةـ
الـعـيـاشـىـ.

وتـسـتـمرـ هـذـهـ الـصـلـاتـ الـعـلـمـيـةـ وـالـتـرـبـيـةـ بـيـنـ آلـ بـاعـلـويـ
وـجـمـلـةـ مـنـ الـعـلـمـاءـ الـمـغـارـيـةـ الـذـيـنـ أـدـواـ فـرـيـضـةـ الـحـجـ،ـ فـهـذـاـ
الـشـيـخـ أـحـمـدـ الـبـاعـلـويـ الـمـعـرـفـ بـجـمـلـ الـلـلـيـلـ،ـ مـسـنـدـ الـمـدـيـنـةـ
الـمـوـرـةـ وـمـدـحـثـاـتـهـ الـمـتـوـفـيـةـ سـنـةـ ١٢١٦ـ هـ يـأـخـذـ عـنـ الـرـحـالـةـ
مـحـمـدـ بـنـ عـبـدـ السـلـامـ الـنـاصـرـيـ الـدـرـعـيـ،ـ كـمـاـ أـنـ الـمـحدثـ
الـمـغـرـبـ عـبـدـ الـحـيـيـ الـكـتـانـيـ يـرـوـيـ ثـيـثـ أـحـمـدـ الـبـاعـلـويـ وـيـشـيرـ
فـيـ عـدـةـ مـوـاضـعـ إـلـىـ الـطـرـيقـةـ الـبـاعـلـويـةـ وـرـوـاـيـتـهـ لـبعـضـ بـرـامـجـ
شـيـوخـهـ فـيـ كـتـابـهـ فـهـرـسـ الـفـهـارـسـ،ـ وـمـنـ ذـلـكـ حـدـيـثـهـ عـنـ
كتـابـ الـبـرـزـ الـلـطـيفـ فـيـ عـلـمـ التـحـكـيمـ الشـرـيفـ لـشـيـوخـ شـيـوخـ
الـيـمـنـ أـبـيـ يـكـرـ الـعـيـدرـوـسـ الـبـاعـلـويـ وـهـوـ فـيـ نـحـوـ خـمـسـةـ
كـرـارـيـسـ وـوـصـفـهـ بـقـولـهـ: \"وـهـوـ مـوـلـفـ نـفـيسـ فـيـ مـهـمـاتـ
وـآـدـابـ صـوـفـيـةـ بـلـسـانـ قـدـيمـ،ـ ذـكـرـ فـيـهـ أـسـانـيدـ الـبـاعـلـويـةـ
وـالـقـادـرـيـةـ...\"ـ وـيـضـيـ الـكـتـانـيـ فـيـ الـحـدـيـثـ عـنـ هـذـهـ الـصـلـاتـ
الـعـلـمـيـةـ وـالـرـوـحـيـةـ بـيـنـ آلـ بـاعـلـويـ وـالـمـغـارـيـةـ فـيـقـولـهـ: \"وـأـعـلـمـ
مـنـ لـقـيـنـاهـ مـنـهـمـ شـيـخـنـاـ السـيـدـ حـسـيـنـ الـحـبـشـيـ،ـ صـافـحـنـيـ
وـشـابـكـنـيـ وـأـبـسـنـيـ وـأـجـازـنـيـ كـمـاـ فـعـلـ مـعـهـ ذـلـكـ وـالـدـهـ السـيـدـ
مـحـمـدـ بـنـ الـحـسـيـنـ الـحـبـشـيـ الـبـاعـلـويـ الـمـكـيـ...\"ـ وـقـتـدـ مـحـمـدـ
الـكـتـانـيـ إـلـىـ الـشـيـخـ أـبـيـ يـكـرـ الـشـلـيـيـ الـبـاعـلـويـ عـنـ وـالـدـهـ
الـأـمـامـ أـبـيـ يـكـرـ الـبـاعـلـويـ الـمـتـوـفـيـةـ سـنـةـ ٩١٤ـ هـ.

والـوقـوفـ فـيـ وـجـهـ الـزـحـفـ الـإـسـبـانـيـ نـحـوـ الـمـدـيـنـةـ الـمـذـكـورـةـ.
وـفـيـ يـوـمـ ٢٠ـ سـبـتمـبرـ ١٩٢١ـ حلـ بـأـطـشـوطـ بـجـزـيرـةـ الـنـكـورـ
صـحبـةـ الـشـرـيفـ مـوـلـايـ عـبـدـ الرـحـمـانـ بـنـ عـبـدـ الصـادـقـ فـيـ
مـهـمـةـ سـرـيـةـ ظـلـ مـنـ أـجـلـهـ بـجـزـيرـةـ إـلـىـ يـوـمـ ٢٥ـ حـيـثـ تـوـجـهـ
إـلـىـ مـلـيـلـيـةـ إـلـاحـاطـةـ الـقـيـمـ الـعـامـ عـلـمـاـ بـاـقـيـهـ.

وـبـيـدـوـ أـنـ الـغـرـضـ مـنـ تـلـكـ الـزـيـادـةـ كـانـ هـوـ مـفـاـوـضـةـ
الـأـمـيرـ الـخـطـابـيـ فـيـ قـضـيـةـ الـأـسـرـىـ الـإـسـبـانـ غـيـرـ أـنـ الـأـمـيرـ
رـفـضـ الـتـفـاـوـضـ مـعـهـ وـأـخـبـرـ حـاـكـمـ الـجـزـيرـةـ بـأـنـ يـفـضـلـ مـتـابـعـةـ
الـمـفـاـوـضـاتـ مـعـ كـاتـبـ الـإـقـاـمـةـ الـعـامـ إـدـرـيسـ بـنـ
سـعـيـدـ الـسـلـاوـيـ.

وـفـيـ أـوـائلـ شـهـرـ يـانـيـرـ ١٩٢٣ـ عـنـ بـأـطـشـوطـ رـئـيـساـ
لـمـلـحـةـ الـمـخـابـراتـ التـابـعـةـ لـلـإـقـاـمـةـ الـعـامـ بـتـطـوانـ،ـ وـعـنـدـمـاـ
أـعـلـنـ عـبـدـ الـكـرـيمـ،ـ الـخـطـابـيـ نـفـسـهـ أـمـيـرـاـ عـلـىـ الـرـيفـ تـوـجـهـ
بـأـطـشـوطـ إـلـىـ جـزـيرـةـ الـنـكـورـ،ـ وـهـنـاكـ تـرـأـسـ اـجـتـمـاعـاـ حـضـرـتـهـ
جـمـاعـةـ مـنـ القـوـادـ الـمـوـالـيـنـ إـسـبـانـيـاـ،ـ مـنـهـمـ القـائـدـ سـلـيـمانـ
الـخـطـابـيـ وـالـقـائـدـ عـبـدـ الـقـادـرـ الـحـاجـ الـطـيـبـ الشـيـكـرـيـ،ـ وـالـقـائـدـ
عـلـالـ الـكـبـدـانـيـ،ـ وـكـانـ الـغـرـضـ مـنـ هـذـاـ الـاجـتـمـاعـ الـذـيـ جـرـىـ
يـوـمـ ٢٩ـ وـ٣٠ـ يـانـيـرـ ١٩٢٣ـ الـاـتـفـاقـ عـلـىـ الـخـطـةـ الـتـيـ يـجـبـ
اـتـبـاعـهـ تـجـاهـ الـقـرارـ الـذـيـ اـتـخـذـهـ الـأـمـيرـ الـخـطـابـيـ.

وـفـيـ يـوـمـ ١٦ـ أـبـرـيلـ مـنـ نـفـسـ السـنـةـ جـرـتـ بـيـاهـ خـلـيجـ
الـنـكـورـ عـلـىـ ظـهـرـ السـفـيـنـةـ رـايـناـ رـيـخـيـنـطـيـ Reina Regenteـ
مـبـاـحـثـاتـ سـرـيـةـ بـيـنـ أـخـ الـأـمـيرـ الـخـطـابـيـ وـالـجـنـرـالـ كـاسـطـرـوـ
خـيـروـنـاـ Castro Gironaـ رـئـيـسـ الـدـيـوـانـ الـعـسـكـرـيـ لـمـقـيمـ الـعـامـ
الـإـسـبـانـيـ،ـ وـكـانـ بـجـانـبـهـ الـكـولـونـيـلـ بـأـطـشـوطـ.

وـفـيـ يـوـمـ ٣ـ فـبـرـاـيـرـ ١٩٢٤ـ عـنـ بـأـطـشـوطـ كـاتـبـاـ عـامـاـ
بـدـيـرـيـةـ الـمـغـرـبـ وـالـمـسـتـعـمـرـاتـ بـمـدـرـيدـ،ـ وـفـيـ السـنـةـ التـالـيـةـ عـادـ
إـلـىـ الـإـقـاـمـةـ الـعـامـ حـيـثـ كـانـ فـيـ مـنـتـصـفـ سـنـةـ ١٩٢٦ـ مـازـالـ
يـزاـوـلـ مـنـصـبـ رـئـيـسـ مـصـلـحةـ الـمـخـابـراتـ بـهـاـ،ـ وـيـهـذـهـ الصـفـةـ
نـجـدـهـ يـسـتـلـمـ بـوـجـدـةـ الـأـسـرـىـ الـإـسـبـانـيـ أـطـلـقـ الـأـمـيرـ
الـخـطـابـيـ سـرـاـحـهـ يـوـمـ اـسـتـسـلـمـ بـتـارـكـيـسـتـ فـيـ ٢٧ـ مـاـيـ
١٩٢٦ـ،ـ وـلـمـ نـجـدـ فـيـ الـمـصـادـرـ الـتـيـ تـنـوـفـ عـلـيـهـ مـاـ يـدـلـنـاـ عـلـىـ
مـالـتـ إـلـيـهـ حـيـاةـ بـأـطـشـوطـ بـعـدـ ذـلـكـ.

مـ.ـ اـبـنـ عـزـوزـ حـكـيـمـ،ـ وـمـضـاـنـ مـضـيـنـةـ عـنـ الـمـرـبـ الـرـيفـيـ،ـ ٧٢ـ ٧١ـ ٧٤ـ ١٦٨ـ ١٦٧ـ
سـنـةـ ١٩٢٤ـ،ـ صـ.ـ ٦٦ـ Berenguer, Campanas Rif y Yebala, t: 1, p. 114-255; t: 2, p. 55-58-98.

محمد ابـنـ عـزـوزـ حـكـيـمـ

الـبـاعـلـويـةـ،ـ طـرـيقـ صـوـفـيـةـ يـمـيـنـيةـ قـمـتـ سـلـسلـتـهـاـ إـلـىـ
الـمـغـرـبـ وـقـتـلـ أـحـدـ مـظـاـهـرـ الـرـوابـطـ الـرـوـحـيـةـ وـالـعـلـمـيـةـ بـيـنـ
الـمـشـرـقـ وـالـمـغـرـبـ.ـ وـإـذـ كـانـ آلـ بـيـتـ الـبـاعـلـويـ الـيـمـيـنـيـ ذـيـ
الـنـسـبـ الـشـرـيفـ الـحـسـيـنـ قـدـ بـرـزـواـ فـيـ الـمـجـالـ الـعـلـمـيـ
وـالـصـوـفـيـ فـيـ قـانـ عـلـمـ الـبـاطـنـ قـدـ اـسـتـهـواـهـمـ فـتـسـلـسـلـ سـنـدـهـ
إـلـىـ الـشـيـخـ عـبـدـ الـلـهـ الـمـغـرـبـ وـهـوـ عـنـ الـشـيـخـ عـبـدـ الرـحـمـانـ
الـمـقـدـ الـمـغـرـبـ وـهـوـ عـنـ الـغـوـثـ أـبـيـ مـدـينـ شـعـبـ دـفـنـ الـعـبـادـ
بـتـلـمـسـانـ.ـ وـقـدـ تـفـرـدـ عـدـدـ مـنـ عـلـمـاءـ الـمـغـرـبـ بـالـرـوـاـيـةـ عـنـ

الموسوعة العربية ، المجلد الرابع ، دمشق 2001 ،
ص. ISAM KTP 92182..

«خواطر هيكل عظمي في العرا» Nazarashi kiko و «خواطر حقيقة أبلاها السفر» Oi no kobumi و «شمس الشتا» Fuyu no hi و «أشعار الوداع» Kusenbetsu و «زيارة معبد كاشيمما» Kashima kikō و «زيارة قرية ساراشينا Sarashina kikō وكثيراً ما نشرت أشعاره في مجموعات مشتركة مع شعراء آخرين.

علي كتعان

أشعاره، وإن كان إيقاع عصره ميالاً للشعر. كان باشون يعاني قلقاً وجودياً وروحياً شديداً، وكثيراً ما حاول التخلص من كتابة الشعر والاستغراق في تأمل الكون والطبيعة. وعلى فراش الموت كان يتمنى لو كرس حياته للصلة بدل الشعر. توفي في أوساكا عن عمر ناهز الخمسين عاماً.

أهم آثاره «الدرن الضيق نحو الأعمق»

قام بعدة رحلات اطلعية وتأملية. وقد أثمرت رحلاته تلك عدداً من الكتب الشعرية والثرية كان أهمها «الدرن الضيق نحو الأعمق» (أوكو نو هوسوميتشي oku no hosomichi) مشيراً بذلك إلى أعماق النفس وأقصاصي الشمال الياباني.

كان باشو مقلّاً في شعره فلم يترك أكثر من ألف هيكل، لكن عدد تلاميذه تجاوز الألفين. ولم تكن كتاباته الثرية بأقل قيمة وجمالاً من

مراجع لاستزادة

- J.THOMAS RIMER. A Reader's Guide to Japanese Literature kodansha international (Tokyo 1991).
- MAKOTO UEDA. The Master Haiku Poet Matsuo Bashō kodansha international (Tokyo 1982).
- ROBERT AITKEN. A Zen Wave Bashō's Haiku on Zen (New York 1989).

■ باعلوي (أسرة -)

تُعدُّ أسرة باعلوي Ba-Alawi في كبريات الأسر العربية - الإسلامية الدائمة الصيت في منطقة حضرموت وغيرها من الأقطار العربية والإسلامية. تقرع منها عدد من الأسر الصغيرة منها: العيدروس وبافق والجعفري والحسبي والسيف والأهل وغيرها.

وترجع التسمية إلى علي بن علوي أحد أحفاد الجد الأعلى أحمد بن عيسى الذي يرجع نسبه إلى الإمام علي بن أبي طالب. وكان هذا الجد مقيماً في البصرة إلى أن ضاق ذرعاً بآحوالها المضطربة فهاجر بحثاً عن الأمان والاستقرار سنة سبع عشرة وثلاثمائة للهجرة. وأثر أحمد الارتحال إلى بلاد اليمن التي كانت في ذلك الحين بعيدة عن المحن والفتنة. وهناك أقام في الهجرتين أولاً ثم انتقل إلى قارة بني جُشير فلم تطب له الإقامة فيها وارتحل عنها إلى الحُسْيَيْة فاستوطنها، وانتصر هناك لأهل السنة بعد أن طغى القرامطة عليها. ونشر فيها مذهب الإمام الشافعي الذي كان يعتنقه. وبعد خراب الحُسْيَيْة استوطن أولاده سمل، ثم مالبشا أن غادروها إلى بيت جُبير فتُرِّيْم إحدى حاضرتها حضرموت التي اتخذوها مقراً ومقاماً، وكان من أوائل ساكنيها السيد علي ابن علوي الشهير بخالع قسم (ت. ٦٢٠ هـ / ١٢٢٣ م) وأخوه سالم، وإلى علي تُنسب الأسرة. كان لآل باعلوي مسجد خاص بهم في تُرِّيْم، تعقد فيه حلقات الدرس المختلفة

- الهجري/العشرين الميلادي، فقد كان من النابهين المتقدمين من أفراد هذه الأسرة.
- ١ - أحمد بن عبد الله بن علوي الملقب بشنبيل (ت. ٩٢٠ هـ / ١٥١١ م)، وله تاريخ يُعرف « بتاريخ شنبيل».
- ٢ - محمد بن علي بن علوي (ت. ٩٦٠ هـ / ١٥٥٣ م)، وله «غُرر البهاء الضوئي في مناقب السادة بنى علوي».
- ٣ - سالم بن أحمد بن شيخان (ت. ١٤٦٠ هـ / ١٦٣٦ م) المتتصوف من كتبه كتاب «بلغة المرید وبغية المستفید»، و«السفر المستور للدرية في الذكر المنشور للولاية».
- ٤ - الشيخ أبو بكر بن أبي القاسم باعلوي الأهل (ت. ١٣٥٧ هـ / ١٦٤٧ م) له الكثير من المؤلفات منها «أرجوزة الأحساب العلية في الأنساب الأهلية» و«البيان والإعلام بمهمات أحكام أركان الإسلام»، وغيرها.
- ٥ - يحيى بن عمر بن مقبول الأهل (ت. ١١٤٧ هـ / ١٧٣٤ م) له «فضل ذوي الفُرْبِي» و«القول السديد فيما أحدث من العمارة بجامع رَبِّي» وابنه أبو بكر الذي برع كوالده في العلوم التقلدية والعقلية.
- ٦ - سراج الإسلام أبو بكر علي الباطح الأهل الذي برع في الكثير من العلوم ولا سيما النحو والمنطق.
- ٧ - عبد الرحمن بن سليمان الأهل (ت. ١٢٥٠ هـ / ١٨٣٤ م) له الكثير من الكتب

التي كان يحضرها الكثير من طلاب العلم من شتى ديار العربوبة والإسلام، كما قام الكثيرون منهم برحلات كثيرة سعياً وراء العلم ورجالاته، وكانت لهم رحلات إلى أمهات حواضر العلم حينذاك كالمدينة المنورة ومكة المكرمة ودمشق والقدس والقاهرة وبغداد وعمان وفارس حتى الهند ودفن، وألف بعضهم كتاباً في هذه الرحلات، مشيرين فيها إلى البلاد التي زاروها والشيخوخ الذين تلذذوا لهم في كل منها، مثل كتاب « Yoshi حبر السمر في شيء من أحوال السفر» لأبي الحasan سليمان بن يحيى الأهل (ت. ١١٩٧ هـ).

ثمة كتب تحدثت عن سيرة الكثيرين من أعلام هذه الأسرة، مثل كتاب عمر بن محمد باشيبان (ت. ٩٤٤ هـ / ١٥٣٧ م) «تربیق القلوب الواف بذكر حکایات السادة الأشراف» و«سیرة شخصیة لثلاثیة شخص من آل باعلوي السیاد»، إضافة إلى بعض الكتب التي تحدثت عن شخص واحد أو أكثر من أبنائهما ككتاب عمر بن عبد الرحمن الملقب صاحب الحمراء (ت. ٨٨٩ هـ / ١٤٨٤ م)، «فتح الله الرحيم الرحمن في مناقب عبد الله بن أبي بكر العيدروس» وغيرها.

وبوجه عام تمكن الإشارة إلى بعض البارزين من أعلام هذه الأسرة التي امتد حضورها من مطلع القرن الرابع الهجري / العاشر الميلادي حتى القرن الرابع عشر

مرگ است و این خواب (= منام) بدان سان که حکیم فرزانه سیزواری تصریح کرده است حیات بزرخی است که نسبت به حیات اخروی، نه واقعیت که خواب و خیال است. چنانکه حیات دنیوی هم نسبت به حیات بزرخی، خواب و خیال به شمار می‌آید. به عین سبب بر طبق حدیثی از پیامبر (ص) از زندگی به خواب تعبیر شده و از مرگ به بیداری و آکاهی یعنی این حدیث که: «الناس نیام و اذا ماتوا انتبهوا» (شرح اسماء الحسنی، سیزواری، ۵۸) هدف از بعث مردگان چنانکه در قرآن کریم و نیز در کتب دینی و کلامی بدان تصریح شده است، دادن پاداش و کیفر به کردارهای نیک و بد انسان در این جهان است و رساندنشان به جاودانگی (توحید، صدق، ۲۱۵؛ مصباح کفعی، ۳۲۶). در باب چگونگی این امر هم برعی از متكلمان از دوباره آفریدن موجودات نیست شده سخن در میان آورده اند و گروهی از متكلمان و حکماء الهی از گردآوری اجزای اصلی پیکر مردگان سخن گفته اند (دستورالعلماء، ۲۵۱/۱) (— اعاده).

ب) خلق: باعث در ارتباط با خلق (= انسان) دو معنا دارد: ۱) برانگیختن رضای حق: بدین معنا که انسان نفس خود را بدان سان در قلمرو گفتار و کردار برانگیزد که خداوند می‌خواهد و راضی می‌گردد، یعنی چنان سخن بگوید و چنان عمل کند که رضای حق در آن است. پیش گرفتن چنین روشی موجب تزکیه نفس و صفاتی روح می‌گردد و موجب می‌شود تا مدارج کمال را طی کند و به حق نزدیک شود و آن کس که چنین شیوه‌ای در پیش گیرد به نام نیکوی باعث مخلوق شده است (المختصر فی اسماء الحسنی، ۴۹). بنیاد این تخلق، فرمانبرداری از حق است، یعنی انجام دادن آنچه نیک و باسته است و ترک کردن آنچه بد است و باسته نیست و اینهمه معلول باور داشتن رستاخیز است. معنای می‌گوید: «به حقیقت بدانکه آنکه اعتقاد کرد که او را حشر و نشري در پیش است احوال خود را مراقب بود و بر ادای فرایض و نوافل مواظب بود و دم بدم خود را به گزاردن حقوق مطالب بود و با نفس به ذرات و حیات به حکم احتیاط راه دین محاسب بود» (روح الارواح، ۴۲۲؛ ۲) برانگیختن از خواب جهل، جهل موت است و حیات، علم و بعث همانا برانگیختن جاهل از خواب گران جهل است و راندش از مرگ نادانی و بدین ترتیب باعث کسی است که دیگران را از جهل برهاند و به دانایی رساند و به سوی حق خواند و به آنان حیات جاویدان هدایت و علم بخشید و از نشأت جهل به نشأت علم انتقال دهد (علم اليقين، فیض، ۱۳۴/۱) المقصد الاسنى، ۵۹-۶۰.

اصغردادبه

منابع: در متن مقاله آمده است.

باعلوی، عنوان قبیله‌ای بزرگ و پرنفوذ از سادات صوفی مسلک و شیعی مذهب که پیشترشان ماندگار جنوب عربستان و حضر موت (اکنون جزو جمهوری یمن جنوبی) در درون یا پیرامون شهر تریم هستند. بزرگان این قبیله در آرامگاه زنبیل در نزدیکی این شهر به خاک سپرده شده‌اند. چنانکه از نام و نشان و آثارشان در این گفتار آشکار خواهد

نشأت دیگر: ۱) برانگیزندۀ پیامبران: بعث به معنی برانگیختن پیامبران به پیامبری است و حق تعالی - که باعث انبیاء یا برانگیزندۀ پیامبران است - پیامبرانی از میان مردم برمنی انگیزد تا به هدایت و ارشاد خلق بپردازند و آیات حق را بر مردم برخوانند، مؤمنان را به ثواب مژده دهنند و سرکشان را از کیفر حق در روز رستاخیز بترسانند (بقره، ۲۱۳؛ جمعه، ۲). جای جای در قرآن از برانگیختن پیامبران به پیامبری سخن رفته است (به عنوان نمونه، جز دو آیه مذکور - یونس، ۷۴؛ نحل، ۳۶ و...). این پیامبران - چنانکه در اخبار آمده است - یکصد و بیست و چهار هزار ندۀ سیصد و سیزده تن آنان به مقام رسالت رسیده اند (— رسالت). از یکصد و بیست و چهار هزار پیامبر، نام بیست و هشت تن آنها در قرآن آمده است که پنج تن آنان پیامبران اولو‌العزمند. یعنی نوح (ع)، ابراهیم (ع)، عیسی (ع)، موسی (ع) و محمد (ص) (تفسیر ابوالفتح، ۱۶۴/۲؛ ۲) انتقال دهنده: بعث به معنی انتقال دادن انسان از نشأتی به نشأت دیگر نیز هست و حق تعالی - که انتقال دهنده انسان از نشأتی به نشأت دیگر است - باعث خواهد بود. توضیح سخن آنکه انسان را نشأتی است و از آنگاه که خاک است و از آن زمان که به صورت نطفه در زهدان مادر پدیدار می‌گردد تا بدانگاه که به دیدار پروردگار خویش می‌رسد و به مقام مشاهده نائل می‌گردد مراتب و مراحلی را در وجود پشت سر می‌نهد یعنی که حق تعالی او را از عدم به وجود می‌آورد و از مرتبه‌ای به مرتبه دیگر، یا از نشأتی به نشأت دیگر انتقال می‌دهد. این نشأت که از مرتبه خاکی آغاز می‌شود، از مرتبه نطفه مضغه، علقة، روح، ادرادات حسی، تمیز، عقل درمی‌گذرد و تا بازگشتن انسان به مقام افلاکی خویش و رسیدن وی به مرتبه فنا ادامه می‌یابد (علم اليقين، فیض، ۱۳۴/۱؛ المقصد الاسنى، ۶۰-۵۹) جمله این مراتب را می‌توان شامل دو مرحله، یا دو نشأه دانست (— نشأة) و آن عبارت است از دوبار برانگیخته شدن انسان از عدم. برانگیخته شدن نخستین را - اصطلاحاً - ابداء و برانگیخته شدن دومین را اعاده می‌نامند. بدین ترتیب بعث در معنی انتقال انسان از نشأتی به نشأت دیگر دو معنا می‌یابد: ابداء و اعاده: ۱) بعث = ابداء: بعث در معنی ابداء یعنی نخست بار آفریدن و باعث بودن حق تعالی به معنی مبدی بودن اوست بدین معنا که خداوند نخست بار آفریننده انسان از نیستی، یا برانگیزاننده موجودات از عدم به وجود است: ۲) بعث = اعاده: بعث در معنی اعاده یعنی دوم بار آفریدن و باعث بودن حق تعالی به معنی معید بودن اوست. یعنی که حق تعالی برانگیزاننده مردگان است از گورها و بیدار کننده خفتگان است از خواب عدم، در قرآن کریم از این معنا که «و ان الله يبعث من في القبور» (حج، ۷) مکرر سخن در میان آمده و از بعث مردگان در گورها به قدرت حق تعالی بسیار سخن رفته است (به عنوان نمونه جز آیه هفتم سوره حج بقره، ۱۸، ۳۶، ۶۰؛ مؤمنون، ۱۶؛ میس، ۵۲؛ مجادله، ۶، ۱۸) و بر همین بنیاد در متون عرفانی و کلامی تصریح شده است که خداوند «بیدار کننده خفتگان، و زنده کننده مردگان و دستگیر فروماندگان» است (روح الارواح، ۴۲۲). این بیدار کردن خفتگان همانا بیدار کردن خفتگان

Ma'ārif (Urdū monthly), A'zamgarh, vii/5-6 (1921); Garcin de Tassy, *Histoire de la littérature Hindouie et Hindoustanie*, Paris 1870, i, 272; K. Ahmad Fārūkī, *Kalāsikī Adab* (in Urdū), Delhi 1956, s.v. *Azurda*. (A. S. BAZMEE ANSARI)

✓ 'AZZA [see KUTHAYYIR].

✓ 'AZZA AL-MAYLĀ, "Azza with the graceful walk", celebrated singer and lute player of Medina, *mawlāt* of the Anṣār, died probably before the end of the 1st/7th century, after a long career. A pupil of Sā'ib Khātir and Nashīt, singers of Persian origin, then of Rā'iqa and Djamīla [q.v.], she in her turn numbered among her pupils such famous singers as Ibn Muhriz and Ibn Surayd [q.v.], but, unlike Djamīla, she did not form an actual school. She

differed from the latter, too as regards her practice of giving recitals in aristocratic households, but she also used to receive in her own home poets ('Umar b. Abī Rabī'a, Ḥassān b. Thābit whom she used to move to tears) and important personalities (Muṣṭab b. al-Zubayr, Sa'īd b. al-'Āṣ, and others). Greatly beloved for her art and, it is said, for her excellent morals, 'Azza was a popular figure in 1st/7th century Medina.

Bibliography: *Aghāni*, index (particularly xvi, 133 ff.); Ibn Khallikān, no. 557; Caussin de Perceval, *Notices anecdotiques . . .*, Paris 1874 (= JA, 1873), 55; 'Amrūsi, *al-Djawāri al-Mughaniyyāt*, Cairo n.d., 74-85. (CH. PELLAT)

B

E.T. I.C. 5. 828-830. 1960 (Continued from p. 828)

✓ BĀ (cf. BŪ), genealogical term used in S. Arabia, especially among the *sāyyids* and *mashā'ikh* of Hadramawt, to form individual and (secondarily) collective proper names, e.g., Bā 'Abbād, Bā 'Alawī, Bā Faḍl, Bā Fakīh, Bā Ḥasan, Bā Ḥassān, Bā Hurmuz, Bā Wazīr (see special articles and the lists of Nallino (in Gabrieli, *Nome proprio*, 88) and van den Berg (*Hadhrāmout*, 51-61)). Ibn al-Muḍjāwir (nay ed., 254) gives details on this Hadrami nomenclature, which seemed so strange to the custom-house officers at Aden that they refused to register these names. While he and al-Shardjī (*Tabakāt al-Khawāṣṣ, passim*) use the archaising form *'abā*, other authors have *Abū'īā*, or simply omit Bā. Hence the same person is cited as Bā Ḥassān, Abā Ḥassān, Abū Ḥassān and Hassān (for Ibn Ḥassān, see below).

The genuine Bā thus would be identical with indeclinable *Abā* "father" forming individual (pseudo) *kunyas*, with the actual function of a *nisba* in -i, or of *dhū* in western Yamanite tradition. This is the view of Ibn al-Muḍjāwir, al-Shilli (*Mashra'*, i, 28), al-Šakkāf (*Ta'rikh al-Shu'arā' al-Hadramiyyīn*, i, 53 n.) and Flügel (*ZDMG*, ix, 227). In order to denote the tribe or family *'āl* or *'awlād* is prefixed to Bā, e.g., Al Bā 'Alawī, Awlād Bā Kūshayr; this may have caused the equation Bā = Banū found in al-Muhibbī (*Khulāṣa*, i, 74) and approved of by Wüstenfeld (*Geschichtsschreiber*, 256; *Cufiten*, 4 n. 1).

From this primary Bā-formation must be distinguished another with Bal- (sometimes Bil-) < *bin al-*, e.g., Bal-Fakīh (not identical with the Bā Fakīh cited above) = Ibn al-Fakīh (al-Šakkāf, *op. cit.* ii, 54 n. 2), Bal-Hādjī (surname of members of the Bā Faḍl) = Ibn al-Hādjī. The use of Bin, along with the *nisba* in -i, as a *nomen unitatis* of Bā-names, attested by van den Berg (*loc. cit.*), as also that of Ibn Ḥassān for Bā/Abū Ḥassān (cf. *MO*, xxy, 131 and *BSOAS*, xiii, 291/299), may reflect different local habits or even some uncertainty on the part of native authorities.

Bibliography: van den Berg, *Le Hadhrāmout et ses colonies Arabes*, Batavia 1886; G. Gabrieli, *Il nome proprio arabo-musulmano*, Rome 1915; al-Muhibbī, *Khulāṣat al-Āثار*, 1-4; al-Shilli, *al-Mashra'* *al-Rawī*, 1-2; R. B. Serjeant, *The Sayyids of Hadramawt*, London 1957. (O. LÖFGREN)

✓ BĀ 'ABBĀD, a family of Hadrami *mashā'ikh* and scholars, associated with the shrine of the prophet Hūd. Among its members were (1) 'Abd Allāh b. Muḥammad b. 'Abd al-Rahmān Bā 'Abbād al-Hadrami (d. 687/1288) and (2) Muḥammad b. 'Umar b. Muḥammad b. 'Abd al-Rahmān (d. 721/1321) both of them buried in Shībām (al-Shardjī, *Tabakāt* 70, 139). For two *manākib*-works on this family, see Serjeant, *The Sayyids of Hadramawt*, 6, 11 f. (O. LÖFGREN)

✓ BĀ 'ALAWI (more precisely : Al Bā 'Alawī, cf. art. BĀ; according to al-Shilli [*Mashra'*, i, 31] *'alawī* is "a well-known bird"; *nisba*: al-'Alawī (also al-Bā'alawī), not to be confounded with the usual *nisba* belonging to 'Alī), a large and influential clan of S. Arabian sayyids and Šūfīs, for the most part living in Hadramawt, in or near the town of Tarim [q.v.], and buried in the Zanbal cemetery there. The noble descent of the Bā 'Alawī sayyids is said to have been checked in the sixth century by the traditionist 'Alī b. Muḥammad b. Ahmad b. Djadid (d. 620/1223; *Ta'rikh thaghīr 'Adan*, ii, 157; *Mashra'*, ii, 233) by means of trustworthy witnesses. Special works on S. Arabian *sāda* are: *al-Djawhar al-Shaffāf* by 'Abd al-Rahmān b. Muḥammad al-Khaṭīb (d. 855/1451); *al-Barka al-mushīka* by 'Alī b. Abū Bakr al-Sakkāf [q.v.]; *Ghurar al-Bahā' al-dawī* by Muḥammad b. 'Alī Kharid (below no. 10); *al-Tiryāk al-wāfi* by 'Umar b. Muḥammad b. Ahmad Bā Shaybān (below no. 9); *al-Manhal al-sāfi* by 'Abd Allāh b. 'Abd al-Rahmān Bā Hārūn. From these sources and general biographical works Muḥammad b. Abū Bakr al-Shilli (d. 1093/1682) brought together more than 280 biographies in his *al-Mashra'* *al-Rawī fi Manākib al-Sāda Al Abi 'Alawī* (Maṣr 1319); see art. al-Shilli. The valuable study of Wüstenfeld, *Die Cufiten in Süd-Arabien* (1883), being based on al-Muhibbī's *Khulāṣat al-Āثار*, only covers the 11th/17th century, but gives useful genealogical tables of different branches of the Bā 'Alawī sayyids (to be used with caution as to details). Much material is to be found in the *Ta'rikh al-Shu'arā' al-Hadramiyyīn* by 'Abd Allāh b. Muḥammad b. Hāmid al-Sakkāf (1353/55). Here only the most prominent members of the main line can be listed; for the branches 'Aydarūs, Bā Fakīh, Bal-Fakīh, al-Djufrī, al-Habshī, al-Haddād, al-Sakkāf, al-Shilli, see separate articles.

Bā 'Alawī (Arabian name for sayyid wife)

Materials for South Arabian History

Notes on new MSS from Hadramawt

By R. B. SERJEANT

(Continued from BSOAS. XIII, p. 307.)

SECTION I

PART II

Biographical Collections (short notices)

THE basis of the list of biographical works in this part is the material in two articles from *al-Rābiṭat al-‘Alawiya*, a rare but learned journal published by the ‘Alawi sayyids for about four years at Batavia.¹ This journal is unlikely to be found in Europe, unless indeed a set exists in Holland, but it is a source of major importance for the student of Ḥadramī history, as he will find material there not available elsewhere. I have not seen a complete set even in Ḥadramawt, though individual issues are to be found in various libraries.

These lists were not compiled by bibliographers, and in most cases all but the barest details of title and author's name is omitted, but it is probable that the compilers had actually seen the majority, if not all of these works. I have where possible, therefore, given the appropriate references, and hope this may form a sort of preliminary guide-list by which to build up a collection of Ḥadramī biographical works. This list is of course anything but exhaustive.

(a) Printed or Lithographed Texts

(i) Muḥ. b. Abī Bakr al-Šillī Bā ‘Alawī (ob. 1093/1682).

Al-Mashra’ al-Rawī fī Manākib al-Sādat al-Kirām Āl Abī ‘Alawī. (Cairo, 1319/1901-2.)

Refs. Brock., Sup., ii, p. 617. *Rābiṭa*, ii, iii, no. 1. Al-Muhibbi, *Khulāṣat al-Athar*, i, p. 71.

The *Mashra’* is said to be based on the *Tārīkh Bā’Isā* (see biogs. no. xviii).

For other works by this author, see biogs. nos. xii and xiii.

(ii) ‘Ali b. Abī Bakr al-Sakrān al-Sakkāf (ob. 895/1489-90).

Al-Barkat al-Mušīka. (Cairo, 1347/1928-9.)

Refs. Unknown to Brock., but a copy in my possession. A source of Abū Maṣhara's *Kilādat al-Nahr*.

(iii) Abū Bakr al-‘Adanī al-‘Alawī (no doubt the celebrated ‘Aidarūs saint of Aden, ob. 914/1509).

Al-Djuz’ al-Laṭīf fī l-Tahkīm al-Sharīf. Said by *Rābiṭa*, ii, iii, no. 4, to have been printed in India.

Refs. Unknown to Brock., but see *Tar. Sh. Had.*, i, p. 105.

¹ See the bibliography supra. In the later of the two articles the *Khazānat Ta’izz* is reported to have many MSS., and a copy of al-Djanadī's history is reported at Ibb. Dr. Hamidullah will, however, doubtless enlighten us on these matters in due course.

(x) ‘Umar b. Muḥ. Bā Shaibān al-‘Alawi (ob. 944/1537).

Al-Tiryāk al-Šāfi’ fī Manākib al-Ashraf.

Refs. Brock., ii, p. 401, with a slightly different title.

(xi) Aḥmad b. Zain al-Habshī al-‘Alawī (ob. 1145/1732-3).

Al-Maslak al-Sawī Dhail al-Mashra’ al-Rawī.

Refs. Author noted in Brock., ii, p. 1001. Cf. *Rihlat*, p. 16. *Tar. Sh. Had.*, ii, p. 58, which gives the title as *Al-Maslak al-Nabawī min al-Mashra’ al-Rawī*. *Rābiṭa* ii, iii, no. 7. See also item no. v of this article.

(xii) Muḥ. b. Abī Bakr al-Šillī. (See item no. i.)

Al-Sanā al-Bāhir Dhail al-Nūr al-Sāfir.

Refs. Brock., ii, p. 383, Sup., ii, p. 516. *Rābiṭa*, ii, iii, no. 11. Said to be *tabakāt* and *tarādīm*.

(xiii) Id.

Al-Djawāhir wa-l-Durar fī Akhbār Ahl al-Karn al-Hādī ‘Ashar.

Refs. Brock., ii, p. 383, Sup., ii, p. 516. *Rābiṭa*, ii, iii, no. 12. *al-Zahrā* (Cairo, 1345 H.), iii, p. 107, etc. I have seen a copy transcribed in 1216/1801-2 in the Shibli Library in Ḥabbān, but under the same title as in Brock., K. *Iqd al-Djawhar wa-l-Durar*, etc.

(xiv) Al-Sayyid ‘Abd al-Rahmān b. ‘Abdullāh Bal-Faḳīh (ob. 1162/1749).

Raf’ al-Astār ‘an Mafātiḥ al-Asrār.

Refs. Not known to Brock. *Tar. Sh. Had.*, ii, pp. 85 seq. *Rihlat*, p. 135. *Rābiṭa*, ii, iii, no. 13.

Tarādīm and *tabakāt*, said to have been composed in the eleventh century H., but this seems wrong. Copies said to be found with the Bal-Faḳīh Sayyids of Tarīm.

(xv) ‘Abd al-Rahmān b. Muṣṭafā al-‘Aidarūs . . . Wadjīh al-Dīn (ob. 1192/1778).

Dhail al-Mashra’ (no title known to *Rābiṭa*).

Refs. This work unknown to Brock., but cited in *Tar. Sh. Had.*, ii, p. 193. *Rābiṭa*, ii, iii, no. 14. Said to be *tabakāt* and *tarādīm*, but *Rābiṭa* does not know the whereabouts of copies.

(xvi) Id.

Mir’āt al-Shumūs fī Manākib Āl ‘Aidarūs.

Refs. Brock., ii, p. 352, Sup., ii, p. 479. *Rābiṭa*, ii, iii, no. 15. See also item no. xxxiii. *Tabakāt* and *tarādīm*. Copies said by *Rābiṭa* to be found with Āl Bārī Saiyids in Daw'an.

(xvii) Id.

Al-Fath al-Mubīn Sharh Abyāt Fakhr al-Dīn.

Refs. Brock., loc. cit. *Rābiṭa*, ii, viii, pp. 321-8. *Tar. Sh. Had.*, loc. cit., contains a full list of this author's works. I saw a copy with the Ḥaddād Saiyids of Ḫaidūn.

¹ This is evidently shortened from al-Šāfi’ to make a rhyming title; I have seen a title al-Wāf for al-Wāfi in *Tar. Sh. Had.*

BULLETIN OF THE SCHOOL OF
ORIENTAL AND AFRICAN STUDIES

c. XII (s. 2), s. 281-307, 1950 (CONT'D.)

-ALEVIYE (TSV)
BA ALEVI (TM)

Materials for South Arabian History

Notes on new MSS from Hadramawt

By R. B. SERJEANT
(PLATE 4)

THE MSS. herein described were purchased, copied, or recorded during a tour in Hadramawt as Colonial Research Fellow. Besides visiting the main Wādī lying between Kabr Hūd and Hainin, I made investigations in the Wādī Daw'an, Ḥuraīda in 'Amd, and in the course of a journey from Bal-Hāf, on the coast, to Ḥabbān on the western fringe of Wahidi territory. Time did not allow of a systematic recording of all existing MSS., which can be seen in hundreds, especially as this formed only part of my programme, but those described here are the more interesting MSS. inspected. A similar tour seems to have been performed by Dr. Hamidullah in the Yemen¹ shortly before my own investigations in Hadramawt.

The many scholars, mostly saiyids, whom I met in Hadramawt gave generously of their assistance, often placing MSS. freely at my disposal; I must mention in particular the 'Atṭās family of Ḥuraīda, and Ṣalīḥ b. 'Alī al-Ḥāmidī of Saiwūn. On the other hand, I have been informed, I have no means of assessing how accurately, that there are occasional individuals in the country who possess some valuable MSS. but would rather see them moulder to pieces than show them to strangers. I understand that some saiyids keep their books in the women's part of the house, as in learned saiyid society books are reckoned fair game to the casual borrower who succeeds in abstracting them while the owner is not looking.

For anyone wishing to discover new MSS. let it be said that *Shihr* may be productive; I had no time while passing through it to make any prolonged search for them. Tarīm has doubtless yielded only a few of its treasures to me, while upper 'Amd and the Wādī Hadjar I did not explore. But rare MSS. might turn up in quite unexpected places, though only of local interest.

MSS. are the more abundant in Hadramawt because it is a land of learning without a printing press, if we except the antique machine at Mukallā which turns out a badly printed monthly broadsheet. The eager scholar, however, who hopes to discover the missing volumes of the *Iklil*, or indeed any rare early works of the pre-Mongol period, is likely to be sadly disappointed. The enemy of ancient MSS. has been neglect, and the voracious white ant which follows

¹ See *Islamic Culture* (Hyderabad, 1947), xxi, iv, pp. 423 and 425. Dr. Hamidullah had, of course, the important advantage of being a Muslim and this would allow him access to mosque libraries, a privilege which in conservative Tarīm, for instance, would hardly be accorded me. Christians are here avoided by the more religious, and Jews are not allowed within the sacred territory of Hadramawt. Dr. Hamidullah mentions a printed descriptive catalogue of the Library of the Grand Mosque of San'a, which has not found its way to Europe, but which would, no doubt, be most valuable to have.

examination of the many collections of *Fatāwī* which I saw, and which would probably have given a picture of the whole structure of Hadramī economic life. A scholar visiting the country would be well advised to concentrate on these; most are of course relatively modern.¹

My considered opinion, based on a cursory examination of hundreds of MSS., is that Hadramī MSS., i.e. those transcribed in the country, more than 500 years old, do not exist there to-day. For the most part even the literary output of the first six or seven centuries of the Muslim era seems to have vanished. An exception to these statements must be made in the case of the parchment leaves of the Kufic Koran discovered near al-Hawra in 1947, and since purchased by the School. These leaves were preserved in the ruins of an old castle which I have visited, and are evidence at least that parchment fragments might be found on excavation. Legal documents in the hands of private individuals are, however, numerous, and some of these might well go back 500 years, but for the most part MSS. over 200–300 years old are rare, and the majority belong to the last century. A significant proportion of MSS. examined were Indian, Persian, or Hijazi in origin, and the oldest MS. described here is Yemenite. Many MSS. are said to have been taken to Indonesia, and one should look there for rare works perhaps not found in their country of origin.²

Sources for Hadramī History

The prime object of my examination of MSS. was to discover historical sources, one of the most important considerations for the study of Hadramawt. It was as recently as 1933 that M. A. Kammerer was able to say that³ "l'on ne connaît jusqu'à présent aucun chroniqueur arabe proprement dit hadramytain". Before the discovery of the MSS. described below it was therefore necessary to look to the meagre notices on Hadramawt to be found in more general works. All the sources quoted here are, of course, at the best late medieval, and for the period before these authorities one must perforce rely on material from standard Arabic works. This is at once evident from the little index to the *Baḍā'i' al-Tābūt*, an historical poem by Sa'yid 'Abd al-Rahmān b. 'Ubaidullāh al-Sakkāf.⁴ Sa'yid activity has concentrated on preserving the genealogies of their ancestors, an activity doubtless inspired by the attack on the validity of their claim to be descendants of the prophet, made not long

¹ As a preliminary it would be best to list the works on *fikh* quoted in *Tar. Sh. Had.*, the majority of which would probably be found in Hadramawt.

² Bindings are mostly Perso-Indian in style and present no features of interest. In academic Tarīm I visited the local bookbinder, a saiyid, hoping to find with him a local tradition in book-binding, but he had learned his craft, which he plied indifferently well, in India, such tools as he used being of crude local manufacture, differing little from those used in Europe. Scholars write their compositions in quires which are then sent to be bound. Illustrated MSS. are not, and indeed could not be, found in a country so orthodox.

³ "Le Plus Ancien Voyage d'un occidental en Hadramaout (1590)", *Bull. de la Société Royale de Géographie d'Égypte* (Cairo, 1933), xviii, ii, p. 151.

⁴ Printed in Aden without title or date, but after 1941 and before 1947, at the Fatāt Press.

impervious to oppositional political discourses originating in Morocco's cities. Economic advancement has become very important to Moroccans and the unequal distribution of wealth has triggered sporadic unrest and demands for greater democratisation. Two attempted coups from within the army shocked Hasan II but, after a period of suppression, he began to relax his grasp on power, apparently on the grounds that to relinquish a little power voluntarily is better than to lose it all. This process has been continued by his son Muhammad VI.

BIBLIOGRAPHY

- Akansūs, M., *al-Jaysh al-'aramram al-khumāsī fī dawlat awlād Mawlānā 'Alī al-Sijilmāsī*, ed. A. al-Kansūsī, Rabat 1994; Bennison, A. K., *Jihad and its interpretations in pre-colonial Morocco*, London 2002; Bourqia, R., and S. Miller, eds., *In the shadow of the sultan. Culture, power and politics in Morocco*, Cambridge MA 1999; Burke, E., *Prelude to protectorate in Morocco. Pre-colonial protest and resistance 1860–1912*, Chicago 1976; Cigar, N., Société et vie politique à Fes sous les premiers Alawites, *Hesperis Tamuda* 18 (1978–9), 93–172; Cigar, N., Conflict and community in an urban milieu under the Alawis (ca. 1666–1830), *Maghreb Review* 3 (1978), 3–13; al-Du'ayyif, M., *Ta'rikh al-dawla al-'alawiyya al-sa'idā min nash'atihā ilā awākhir 'ahd Mawlāy Sulaymān*, Casablanca 1988; Hest, G., *Histoire de l'empereur du Maroc Mohamed ben Abdallah*, ed. and trans. F. Damgaard and P. Gailhanou, Rabat 1998; El Mansour, M., *Morocco in the reign of Mawlāy Sulaymān*, Wisbech 1990; Mercer, P., Palace and jihad in the early Alawi state in Morocco, *Journal of African History* 18 (1977), 531–53; Moudden, A., Etat et société rurale à travers la harka au Maroc du 19e siècle, *Maghreb Review* 8 (1983), 141–5; Munson, H., *Religion and power in Morocco*, New Haven 1993; al-Nāṣirī, A., *Kitāb al-istiqsā li-akhbār duwal al-Maghrib al-Aqṣā*, 9 vols., Casablanca 1956; Pennell, C., *Morocco since 1830*, London 2000; Schroeter, D., *Merchants of Essaouira. Urban society and imperialism in southwestern Morocco 1844–1886*, Cambridge 1988; Waterbury, J., *The commander of the faithful. The Moroccan political elite*, London 1970.

A. K. BENNISON

'Alawī, Muhammad b. 'Alī

'Alawī, Muhammad b. 'Alī b. Muhammad (574–653/1178–1255, sometimes referred to as Muhammad Bā 'Alawī), is also known as "the Great Master" (*al-Ustādh al-A'zam*) or "the Foremost Scholar" (*al-Faqīh al-Muqaddam*),

the latter being the honorific by which he is known in his native land even today. He came from the family of the Bā 'Alawī *sayyids* of Ḥaḍramawt and is widely regarded by them and their followers as the founding father of the 'Alawiyya Ṣūfī brotherhood of South Arabia and South/Southeast Asia. Named for his grandfather Muhammad b. 'Alī Ṣāhib Mirbāt, whom Ḥaḍramī *sayyids* credit with spreading Islamic learning in general and the Shāfi'i *madhab* in particular among the population of Zufār, he was born in the city of Tarīm, in the eastern part of Wādī Ḥaḍramawt. Apparently he spent his whole life there, first studying, then teaching, raising his family, and training disciples. He started his career as a student of traditional Islamic sciences under the guidance of the foremost scholars of his native city: the *imām* Sālim b. (Bā) Fadl (d. 581/1185); the *shaykh* 'Abdallāh b. Abī Ubayd (d. 613/1216); the chief *qādī* of Tarīm, Ahmad Bā 'Isā (d. 628/1230); and the foremost local exponent of Islamic theology, 'Alī Bā Marwān (d. 624/1227). The latter predicted that he would attain the fame of a second Ibn Furak. This was not to be.

Already in his youth, al-Faqīh al-Muqaddam had become irresistibly attracted to the contemplative life of a Ṣūfī. His conversion to Ṣūfism is sometimes attributed to the influence of his uncles and cousins. He may also have been influenced by an encounter with the charismatic Ṣūfī master Sufyān al-Yamanī of Lahj, who, during his visit to Tarīm, so impressed the town's inhabitants that they attributed to his powers the rainfall that fell there after a protracted drought. Al-Faqīh al-Muqaddam's predilection for Ṣūfism was followed by his formal induction into the *ṭarīqa madaniyya*, which was derived from the semi-legendary North African *wālī* Abū Madyan Shu'ayb. According to a popular legend, Abū Madyan himself dispatched a disciple of his to instruct Ḥaḍramī scholars and al-Faqīh al-Muqaddam in particular in his spiritual teaching and ascetic discipline. The emissary, however, died on the way, after entrusting his own disciple, one 'Abd al-Rahmān al-Muq'ad (al-Miq'ad), with completing the task. The latter proceeded to Ḥaḍramawt, where he inducted several individuals into the *ṭarīqa*, most notably al-Faqīh al-Muqaddam of Tarīm and Shaykh Sa'īd b. 'Isā al-'Amūdī of Qaydūn. Although the

B

Bā 'Alawī

The Bā 'Alawī are a kinship group that traces its genealogy back to the prophet Muhammad, through his grandson al-Ḥusayn (461/626–80). The Bā 'Alawī has been based in Ḥadramawt, in southern Arabia, since the first half of the fourth/tenth century, then later spread to other regions, mainly the Islamic lands around the Indian Ocean.

There are no authentic sources on the early history of the Bā 'Alawī. The Bā 'Alawī themselves assert that their ancestor in Ḥadramawt was Aḥmad b. Īsā (d. 345/956), called al-Muhājir (the Emigrant). He is said to have migrated in 317/929 from Basra (Iraq) to the eastern part of the Wādī Ḥadramawt.

There, Aḥmad's progeny split into three branches. While two of them became extinct within two centuries, the branch named "Bā 'Alawī," after Aḥmad b. Īsā's grandson 'Alawī b. 'Ubaydallāh/'Abdallāh (d. about the beginning of fifth/eleventh century), flourished. By about the middle of the sixth/twelfth century the Bā 'Alawī settled the town of Tarīm, in eastern Wādī Ḥadramawt, which became the clan's principal centre.

Thereafter, members of the Bā 'Alawī gained increasing influence as a socio-religious elite by combining landownership and trade with the religious authority accruing to them as descendants of the Prophet (*sāda*, sing. *sayyid*), scholars of the Shāfi'i madhhab (school of jurisprudence) and popular Ṣūfī masters and "friends of God."

The ninth/fifteenth century witnessed the emergence at Tarīm of a few prominent sub-lineages of the Bā 'Alawī, such as al-Saqqāf, Jamal al-Layl, and al-'Aydarūs.

Multiplication of lineages and migration extended the group's reach well beyond Ḥadramawt. Individual migrations to India, East Africa, and the Hijāz are traceable from the seventh/thirteenth through the ninth/fifteenth centuries. Migration during the tenth/sixteenth century to these regions and, since the eleventh/seventeenth century, to destinations in Southeast Asia (Indonesia, Malay Archipelago) grew common. In addition to their original socio-religious roles, members of the Bā 'Alawī not infrequently became part of the ruling elites in their new homelands.

Through the ages, the widely dispersed members of the Bā 'Alawī have always

Kitāb sūrat al-ard (Beirut, 1979); Ibn Kathīr, *al-Bidāya*; Ibn Khaldūn, 'Abd al-Rahmān, *Kitāb al-'Ibar wa dīwān al-mubtadā' wa al-khabar* (Būlāq, 1284/1867); Ibn Khallikān, Ahmad b. Muhammad, *Wafayāt al-a'yān*, ed. Ihsān 'Abbas (Beirut, 1968–1972); Ibn al-Muqaffa', Severus (Sāwīris), *Ta'rīkh Batarikat al-Kāruṣa al-Misriyya*, ed. and tr. A. S. Atiya et al. as *History of the Patriarchs of the Egyptian Church* (Cairo, 1943); Ibn Muyassar, Muhammad, *Muntaqā min Akhbār Misr*, ed. A. F. Sayyid (Cairo, 1981); Ibn al-Qalāniṣī, Ḥamza, *Dhayl Ta'rīkh Dimashq*, ed. H. F. Amedroz (Leiden, 1909); ibid., ed. S. Zakkār (Damascus, 1403/1983); Ibn al-Šayraff, Abū al-Qāsim, *Kitāb al-ishāra ilā man nāla al-wizāra*, ed. A. Mukhlis (Cairo, 1964); Ibn Taghrībirdī, Abū al-Mahāsin, *al-Nūjūm al-zāhirā fī mulūk Misr wa al-Qāhira*, ed. W. Popper (Berkeley, CA, 1909); Idrīs Imād al-Dīn, *Uyūn al-akhbār wa fūnūn al-āthār*, ed. M. Fakhouri and M. Kamal (Damascus, 2007); Lev, Yaacov, *State and Society in Fatimid Egypt* (Leiden, 1991); al-Maqrīzī, Ahmad, *Itti'āz al-hunāfā' bi akhbār al-a'imma al-Fatimiyin al-khalafā'*, ed. Jamāl al-Dīn al-Shayyāl (Cairo, 1387/1967), English trans. by Shainool Jiwa as *Towards a Shi'i Mediterranean Empire: Fatimid Egypt and the Founding of Cairo. The Reign of the Imam-Caliph al-Mu'izz from al-Maqrīzī's Itti'āz al-hunāfā'* (London, 2009); idem, *al-Muqaffā' al-kabīr*, ed. Muhammad al-Yā'lawī (Beirut, 1407/1987); idem, *al-Mawā'iz wa al-i'tibār fī dhikr al-khiṭāt wa al-āthār*, ed. A. F. Sayyid (London, 2002); al-Muṣabbihī, Muḥammad, *Akhbār Misr*, ed. A. F. Sayyid et al. (Cairo, 1978); Walker, Paul E., *Exploring an Islamic Empire: Fatimid History and its Sources* (London, 2002); idem, 'al-'Azīz bīllāh', EIS (online).

SHAINOOL JIWA

Bā 'Alawī or Āl Bā 'Alawī, a prominent clan of South Arabian *sayyids*, many of them distinguished scholars and Sufis, living primarily in Hadramawt and in the town of Tarīm in particular.

The clan's name refers to an eponymous forebear, 'Alawī b. 'Abd Allāh b. Ahmad. According to the sources, the first member of the clan was Ahmad b. Husayn al-'Alawī (d. 345/956), the chief of the 'Alids of Hadramawt, who traced his lineage back to Imam 'Alī via Ja'far al-Šādiq. He was born into a family of scholars in Baṣra and subsequently emigrated to the Yemen (al-Shāti'rī, 1/142,

152). Ahmad b. Husayn studied Shāfi'i law although he remained strong by loyal to the *ahl al-bayt*, and arranged for his son 'Abd Allāh's education in Baṣra. 'Abd Allāh attained a mastery of the standard traditional and rational sciences, particularly *hadīth*, and became a *hāfiẓ* of the Qur'ān; in 377/987 he was drawn to Sufism through attending the sessions of Abū Ṭālib al-Makkī (q.v., d. 386/996). 'Abd Allāh, who had emigrated with his father and other members of the family to the Hadramawt region of the Yemen, may be considered one of the earliest Sufis of Hadramawt. He died there in 383/993 (al-Shāti'rī, 1/158–160).

The Bā 'Alawī clan spread outwards from the Hadramawt, particularly to Tarīm, Shibām and Shihr, through a number of branches, including the Bā 'Abbād, Bā Faqīh, al-Saqqāf, al-Shillī, Āl 'Aydarūs, Āl-'Aṭṭās, Āl Shaykh Abū Bakr, Āl al-Habashī, Āl al-Shihāb, al-Kāf and Bal-Faqīh (al-Bakrī, 1/118–119). The prominent members of this clan, especially those belonging to its main line, came to wield significant spiritual influence in the Yemen; their popular authority stemmed not from any political or military power but rather their descent from the House of the Prophet and their reputation for piety. The social status of this family is reflected in the fact that its members were not permitted to marry non-'Alids (see al-Bakrī, 1/118–119).

Members of the clan were considered cousins to the Banū Ahdal (see al-Zabīdī, 223). In the 6th/12th century 'Alī b. Muḥammad b. Ahmad al-Jādīdī confirmed the *sayyid* status of the Bā 'Alawīs through a genealogical study; he subsequently produced many works on the *sayyids* of South Arabia in which he mentions numerous Bā 'Alawīs (see Ba'kar, 511; Löfgren, 1/828).

Bā 'Alawīs attained prominence particularly in the field of jurisprudence and in Sufism, and some of their works evince an abiding interest in historiography and